

Vytis Čiubrinskas

Transnacionalinis identitetas ir paveldas: lietuviškumas diasporoje

Santrauka. Manipuliavimas bet kuriuo ir bet kurio paveldo – ypač tautinio – aspektu vyksta ne tik ir ne tiek tautinės valstybės viduje, bet nė kiek nemažiau ir už jos ribų. Emigrantus, pabėgėlius, deportuotuosius ir kitus persikėlusius ar perkeltuosius sieja ne tik socialinė atmintis apie „namų šalį“, bet ir transplantuoti, reprodukuojami bei sumeistruojami tautiniai paveldai.

Šio rašinio tikslas – nubrėžti kai kurių socialinių strategijų, socialinių tinklų, įvaizdžių ir diskursų kontūrus, bendrais bruožais aptarti su konkrečiu etniškumu/nacionalumu sukibusio tapatumo kultūrinės praktikas, kitaip sakant lietuviškumą – kaip savitą lietuviškos kultūros ir paveldo formą; t. y. kaip „lietuviškumą“ įsivaizdavo ir įsivaizduoja, konstravo ir tebekonstruoja bei/ar siekia užginčyti skirtingos Amerikos lietuvių bangos ir kartos.

Remiوسي 2000–2002 m. JAV Vidurio Vakarų valstijose atliktų antropologinių lauko tyrimų duomenimis. Didžiausias dėmesys skirtas Rytų ir Pietų Ilinojais (įskaitant Westville, Collinsville, West-Frankfort ir Herrin) bei Misurio (St. Louis miesto rytinės dalies) valstijų buvusių angliakasių bendruomenių likučiams bei lietuvių gyvenamiesiems rajonams Čikagoje (įskaitant Brighten Park ir Marquette Park).

Lietuva, kaip neseniai Europos Sąjungos nare tapusią nacionalinę valstybę, vis įkyriau neramina kultūros politikos klausimas, kaip išlaikyti ir puoselėti tautinį paveldą. Tautinis paveldas jau nėra vien paprasčiausiu vienareikšmiu kodu pažymėta tautiškumo konstrukcija, kaip, pavyzdžiui, tautinė vėliava, himnas ar herbas. Atvirkščiai, jis vis dažniau naudojamas kaip ginčijamas simbolinis kapitalas, dėl kurio reikia rungtis. Jis yra neabejotinai galingas identiteto politikos fondas, be galo naudingas 'identiteto vadybai' (Hill and Wilson 2003; 2) skleisti.

Manipuliavimas bet kuriuo ir bet kurio paveldo – ypač nacionalinio – aspektu vyksta ne tik ir ne tiek nacionalinės valstybės viduje, bet nė kiek nemažiau ir už jos ribų. Emigrantus, pabėgėlius, deportuotuosius ir kitus persikėlusius ar perkeltuosius asmenis ar grupes sieja ne tik socialinė atmintis apie „namų šalį“, bet ir tautiniai paveldai, kurių fragmentus jie neišvengiamai, Bodnaro žodžiais tariant, transplantavo (Bodnar 1987) į naujas aplinkas. Faktinė ištikimybė bendros kilmės vietoms (na-

mų šalims arba tėvynėms) ir bendros praeities idėjoms virsta galingais bendrystės ištekliais ir tarnauja kaip esminis etninės tapatybės pagrindas. Tiek ištikimybė „bendros kilmės“ vietai, tiek „bendros praeities“ laikui funkcionuoja ir kaip įtraukimo, ir kaip atstūmimo strategijos. Bet kurią namų šalies arba tėvynės kultūros paveldo dimensiją galima traktuoti kaip visiems išvietintiesiems (išsivietinusiems) suprantamą ir jų palaikomą bendro orumo kodą. Tačiau ši dimensija, net ir galėdama tapti kurios nors grupės vidinės tapatybės kertiniu akmeniu ir jai savaiame suprantama savastimi, kartu laisvai gali būti užginčyta kitos grupės, nors abi etniniu požiūriu būtų tos pačios kilmės. Todėl kultūrinio paveldo dimensija tampa itin svarbia formuojant ne tik tautinio pasididžiavimo, bet ir moralinės jėgos (išlikimo) išorinę–visuomeninę bei politinę raišką išsivijoje.

Šio rašinio tikslas – nubrėžti kai kurių socialinių strategijų, įvaizdžių ir diskursų kontūrus, bendrais bruožais aptarti su konkrečiu etniškumu/na-

cionalumu sukibusio tapatumo kultūrinės praktikas, kitaip sakant *lietuviškumą* – kaip savitą lietuviškos kultūros ir paveldo formą.

Būtų buvę pravartu pirmiausia semti turimas panlietuviškąsias ar pasaulio lietuvių nacionalinio paveldo atsargas, tačiau ne šito sieksiu. Norėčiau atpažinti mintinius kodus ir vertines formas, konstruojamas ir perduodamas kaip „lietuviškumas“ Jungtinėse Valstijose, šalyje, kurioje gyvena daugiausia, neskaitant pačios Lietuvos, lietuvių. Visą dėmesį skirsiu *lietuviškumo temai*. Svarbiausi klausimai – etninis ir nacionalinis paveldas, strategijos, praktikos, taip pat atitinkami simboliai ir objektai siejami su minėtają *lietuviškumo tema*. Taigi: kaip „lietuviškumą“, kaip kultūrą ir kaip paveldą, įsivaizdavo ir įsivaizduoja, konstravo ir tebekonstruoja bei/ar siekia užginčyti skirtingos Amerikos lietuvių bangos ir kartos?

LIETUVIAI AMERIKOJE

Lietuva – viena tų Europos šalių, iš kurių į Jungtines Valstijas emigravo didelis gyventojų skaičius. Dėl itin didelio masto emigracijos ir jos ilgos trukmės – nuo XIX a. septintojo dešimtmečio iki Pirmojo Pasaulinio karo – apytikriai ketvirtadalio visų Lietuvos gyventojų emigravo ir susitelkė daugiausia Jungtinėse Valstijose. XX a. trečiojo dešimtmečio pradžioje daugiau etninių lietuvių gyveno Čikagoje negu Lietuvos sostinėje Kaune – tuometiniame didžiausiam šalies mieste. Netgi paskutiniojo 1990 m. JAV gyventojų surašymo duomenys rodo, kad JAV esama 811 865 asmenų, save laikanti lietuvių kilmės (Kavoliūnas 1994).

XIX a. pabaigoje lietuvių imigrantų bendruomenės JAV neabejotinai daug nuveikė ta linkme, kad Amerika virto antrąja moderniojo lietuviškojo nacionalizmo gimtine. Būtent Amerikoje XIX a. pabaigoje radosi modernioji lietuviškoji tautinė sąmonė arba „nacionalistinis lietuviškumas“, ir jo plėtra neretai vyko sparčiau negu pačioje Lietuvoje (Fainhauz 1991; 9), ir – svarbiausia – tai darė įtaką nepriklausomos nacionalinės valstybės, Lietuvos Respublikos, susidarymui 1918 m. Panašų tautinį įkarštį regėjome XX a. antrojoje pusėje, Lietuvai esant sovietų okupuotai. Tuomet žodžiai „išlaikyti tautiškumą“ daugumai Amerikos lietuvių skambėjo kaip

žūtbūtinis raginimas ir netgi išliko populiarūs 1990 metais atkūrus Lietuvos valstybę. Naujesiems išeiviams iš postkomunistinės Lietuvos dažnai nuostabu, kad lietuviškos kilmės amerikiečiai tiek daug dėmesio skiria tokiems „pasenusiems reikalams“, kaip tautinis paveldas ir kultūrinės tradicijos. Daugelį naujųjų imigrantų stulbina ar juokina pirmieji akivaizdūs susidūrimai su Amerikos lietuvių bendruomenėmis, parapijomis, klubais, bendruomenių salėmis ir koncertais jose, jie stebisi, kodėl Amerikos lietuviai, regis, taip labai rūpinasi etnine kilme. Atrodo, kad Amerikos lietuviai net labiau didžiuojasi lietuvišku paveldu negu Lietuvos lietuviai (Sidrys 1996). Šitoks Amerikos lietuvių lietuviškumo įvaizdis prieštarauja bendrajam amerikiečių, kone galutinai paskendusį asimiliacinės galvosenos tėkmėje, įvaizdžiui: pasak David Hollinger, amerikiečiai netgi tapo postetnine tauta, turinčia išsiskaidžiusias ir daugybines etnines tapatybes (Hollinger 1995).

Kur glūdi šitokio stipraus diasporos atsidėjimo tautiškumui, etniškumui ir paveldui esmė? Siekdamas atsakyti į šį klausimą, naudosisiu savo 2000 m. JAV Vidurio Vakarų valstijose atliktų lauko tyrimų duomenimis. Tuo metu tai buvo pirminis tyrimų etapas, kurio pagrindą sudaro 35 giluminiai interviu, gyvenimo istorijos ir stebėjimai *in situ*. Didžiausias dėmesys skirtas Rytų ir Pietų Iliojaus (įskaitant Westville, Collinsville, West-Frankfort ir Herrin) bei Misurio (St. Louis miesto rytinės dalies) valstijų buvusioms angliakasių bendruomenių likučiams bei lietuvių gyvenamiesiems rajonams Čikagoje (įskaitant Brighten Park ir Marquette Park).

Mano metodas – sieti etnografiją su dokumentika. Negalėjau pasikliauti vien antropologiniais lauko tyrimais. Siekdamas suprasti, koku būdu tarp skirtingų išeivijos bangų ir kartų pasiskirsto lietuviškasis paveldas (ar kaip kultūros modelis, ar kaip afiliacijos reikalavimas, ar kaip priklausymo grupei jausmas, ar pagaliau kaip tapatybės šaltinis), būtinai turėjau išeiti už interviu ir dalyvaujančio stebėjimo metodams nustatytos ribos. Privalėjau lauko tyrimų duomenis sieti su dokumentinių šaltinių duomenimis. Užuoat sintetines skirtingų išeivijos grupių sudėtinius pasakojimus į vieną lietuvių Jungtinėse Valstijose istoriją, pamėginau patikrinti ir dekonstruoti *lietuviškos kultūros ir paveldo* standarti-

zuotą apibrėžimą bei *Amerikos lietuviams bendros kultūros ir etniškumo* klišę. Ir viena, ir kita įrašyta dokumentuose, ir vienu, ir kitu labai smarkiai manipuliuoja etninės institucijos. Dalyvavimas „tarp“ bei interviu su vietiniais informantais man sudarė sąlygas betarpiškai įsigilinti į „lietuviškumą“ bei apčiuopti jį esminėmis naracijomis bei kitomis priemonėmis.

TAPATYBĖS PROFILIAI: LAIKO IR ERDVĖS RĖMAI

Tapatybės klausimas – esminis diskursui paveldo tema – gana sudėtingas, kai tenka pateikti tapatybės apibrėžimą. Laikydamasis nuomonės, kad tapatybės – tai iš esmės tokios socialinės konstrukcijos, kurios darosi perprantamos ir įgyja galios tik socialinėje srityje, laikyčiausi sociologo Manuelio Castellso požiūrio. Šis autorius knygoje *Power of Identity* (1997; 7) siūlo kolektyvinę tapatybę suprasti kaip kompleksinį reikšmės suteikimo procesą:

Lengva sutikti su tuo, kad žvelgiant iš sociologinės perspektyvos, visos tapatybės – tai konstrukcijos. Tačiau visų svarbiausia žinoti, kaip, iš ko, kas ir kam jas konstravo. Tapatybių konstravimui naudojamą statybinę medžiagą tiekia istorija, geografiija, biologija, produktyviosios ir reproduktyviosios institucijos, kolektyvinė atmintis ir asmeninės vaizduotės produktai, galios organai ir religiniai apreiškimai. Tačiau atskiri žmonės, socialinės grupės ir visuomenės visą šią medžiagą perdirba, pertvarco jos reikšmes, kad atitiktų socialinius sprendimus ir kultūrinius projektus, išsisknijusius konkrečioje socialinėje struktūroje bei erdvės ir laiko rėmuose (Castells 1997; 7).

Šis apibrėžimas kaip tik tinka tokiai tapatybei, kuri tautiškumą traktuoja kaip pagrindinį „statybinių medžiagų“ sandėlį. Šitokią saugyklą arba talpyklą, ypač jei ją traktuosime paveldo aspektu, būtina įrėminti laike ir erdvėje.

Patį geriausią, mano nuomone, tautinės tapatybės įlaikinimo pavyzdį teikia Walkeris Connoras. Knygoje *Ethnonationalism: The Quest for Understanding* (1994) autorius pirmiausia kelia klausimą „kada tauta?“, o ne „kas tauta?“ Istoriko Eugeno Weberio veikalas *Peasants into Frenchmen* (1976), – nors ir parašytas dar prieš užduodant šį klausimą Connorui ir, beje, Anthony Smithui (1989), – geras pavyzdys, kaip atsakyti į Connorą užduotą klausimą.

Smulkiai išnagrinėjęs prancūzų Trečiosios Respublikos laikotarpį, Weberis daro šitokią išvadą:

Regėjome milžiniškus pokyčius .... Prancūzijos kaime ... . Matėme, kaip ekonominei integracijai įkandin seka kultūrinė homogenizacija <...> . Stebėjome .... tautą ne kaip konkrečią realiją, bet kaip tapsmą, kaip modelį kažin ko – to, kas vienu metu ir kurtina, ir sykiu traktuotina, dėl politinių priesasčių, kaip jau esantis dalykas (Weber 1976; 493).

Citatų virtinę, kurioje atsakymai į klausimą kada ir kur įtraukta tauta laike ir erdvėje apibrėžia ir tapatinimosi su ja modelių repozitoriumą, galėtume tęsti ir tęsti. Tačiau, mano manymu, ypač svarbu nustatyti būtent *kur* yra tautiškumo (kaip diskurso apie tautą, kaip tapatinimosi su tauta), o ne pačios tautos buveinė. Kur tautiškumas: ar tėvynėje, ar kaimyninėje šalyje, o gal diasporoje? Akivaizdu, kad kalbamuojų, t. y. Amerikos lietuvių atveju, repozitoriumo turinį turbūt sudarytų transplantuotieji, transnacionalūs, diasporiški, taigi išvietinti ir turbūt fragmentiški, subyrėję tautiškumo modeliai. Taigi šitokie „relokuoti“ tapatybės darybos modeliai laikytini praradusiais teritoriją ar bent jau skirtingai joje išdėstytais (Clifford 1997). Vadinasi, juos įmanoma nagrinėti daugiau arba beveik vien tik kaip etninius modelius, o ne kaip nacionalumo srities priklausinius.

Pirmiausia įsidėmėtina, kad lietuvių imigrantų tapatybė nevienoda, kadangi nevienoda socialinė kilmė, siekiai ir strategijos, kurių laikosi žmonės, priklausę ir dabar priklausantys skirtingoms išėivijos bangoms, kartoms, taip pat lietuviškos kilmės amerikiečių klasėms ir interesų grupėms. Taigi skirtingų išėivijos bangų ir kartų išdėstymas laike padeda suprasti lietuvių kilmės amerikiečių tapatybės turinį bendrai, o manipuliacijas tautinės kultūros paveldu – išsamiai. Nepaisant vyraujančių klišių, kaip antai bendra tautos praeitis ir tradicijos tikruosius atminties blokus, iš kurių konstruojama tapatybė, reikėtų priskirti skirtingiems tėvynės ir išėivijos istorijos tarpsniams. Taigi mažų mažiausiai keturioms lietuviškos kilmės kartoms JAV lietuviškas paveldas yra įgijęs skirtingą prasmę ir bet kuris nacionalinio repozitoriumo vienetas buvęs (ir tebėra) skirtingai įsivaizduojamas, (re)konstruojamas bei leidžiamas į apyvartą. Tai, su tam tikrais

pertrūkiais, vyksta nuo pat lietuvių masiško kėlimosi į Jungtines Valstijas XIX a. septintajame dešimtmetyje ir nesiliauja iki šiol, sparčiai gausėjant postsovietinei išeivijos bangai.

Išeivijos laikotarpis, banga, aplinkybės dėl kurių emigruota ir ypač šaknų įleidimas Amerikos žemėje – tai patys svarbiausi ženklai, iš kurių atpažinsime konkretų *lietuviškumo* modelį. Bet kuris iš modelių atliepia konkrečią identiteto socialinę strategiją, ideologiją ir politiką. Be to, bet kurį modelį motyvuoja ir vis pastiprina iš nacionalinio ar etninio paveldo repozitoriumo išsiimtas „simbolinis kapitalas“.

Namų šalies, (pro)tėvynės vaidmuo, nuoroda į ją kaip tokią – tai svarbiausias etninio identiteto konstravimo ir rekonstravimo atskaitos taškas, kuris, berods, yra esminis Amerikos lietuvių kategorijų formavimuisi. Pasak JAV sociologės Mary Kelly: „Etninė tapatybė iš dalies priklauso nuo to, ar namų šalis, (pro)tėvynės konstruojamos kaip vieta ar kaip idėja. Šią socialinę konstrukciją iš dalies lemia aplinkybės, kada ir kaip žmonės ar jų protėviai emigravo“ (2000; 65).

Apskritai, Amerikos lietuviai arba lietuvių kilmės amerikiečiai priklauso kuriai nors vienai iš toliau išvardintų išeivijos bangų ar kategorijų.

IMIGRANTŲ BANGOS IR KATEGORIJOS

Pirmoji susijusi su ekonomine imigracija, pradedant 19 a. septintuoju ir baigiant 20 a. ketvirtuoju dešimtmečiu. Šių Amerikos lietuvių vyraujanti savybė – tvirtas išisaknijimas ir įgimtas ryšys su „naująja“ tėvyne. Ši kategorija apima mažų mažiausiai keturias kartas, ji dažniausiai įvardijama kaip senbuviai arba *grynoriai*. *Grynoriai* (greenhorn) žodis, kurio amerikiečiai paprastai apibūdina naujus nepatyrusius, „nesubrendusius“ (žaliaragius) atvykėlius, svetimšalius. Jis plačiai vartotas pirmosioms lietuvių kartoms Jungtinėse Valstijose vadinti (ypač vėlesnės lietuvių išeivijos bangos, kalbėdamos apie asmenis, susijusius su pirmąja banga, jį gana dažnai vartoja).

Senbuvų etninę tapatybę, kaip tvirtina Amerikos lietuvių antropologė Liucija Baskauskas (1981), palaiko lankstus (su kultūra ir paveldu susijusių) standartų rinkinys, naudojamas etniniam elgesiui

formuoti. Senbuviai didžiuojasi, kad yra „tam tikru mastu lietuviai“. Jie turi bendrą konkrečią tapatybę, kurios net nereikia įrodinėti pasitelkus „įgimtą tautiškumą“, pagrįstą dideliu prisirišimu prie esminių tapatybės dalykų, pavyzdžiui, kalbos, endogamijos ar nuorodos į tėvynę, kurią dauguma Amerikoje gimusių žinojo kaip jų protėvių „senąją šalį“, paliktą dar iki jai 1918 metais tampant nacionaline valstybe. Net pravardžiuojami *lujanais* – šitaip, užuot sakę *Lithuanian-Americans*, juos dažnai vadina vietiniai amerikiečiai (patys jie labiau mėgsta santrumpą *Liths*) – visi mano pateikėjai pabrėžė, kad didžiuojasi esą lietuviai („I am proud to be Lithuanian“).

Antroji išeivijos banga susijusi su XX a. penktojo dešimtmečio pabaigos politinio prieglobsčio imigracija, vadinamieji *dipukai*. *Dipukai* – žodis kilęs iš Antrojo Pasaulinio karo laikų perkeltųjų asmenų (DP) stovyklų (Displaced Persons Camps), vakarinėje Vokietijos dalyje, pavadinimo. Dipukais patys save vadina į Jungtines Valstijas emigravusieji buvusių DP stovyklų gyventojai ar jose gimusieji asmenys. Juos taip vadina ir kitos išeivių bangos. Ilgainiui, su kiekviena nauja karta, vis stiprėjantys saitai su prieglobstį suteikusia šalimi galop privertė didžiąją dalį šiai kategorijai priskiriamų vidurinėsios klasės lietuvių išeivių pajusti tvirtą ryšį su Amerika kaip „antrąja tėvyne“, taigi dauguma dipukų (ypač antroji ir trečioji Amerikoje gimusi karta) susikūrė Amerikos lietuvių tapatybę. Vis dėlto etniškumas ir nacija jiems buvo fiksuotos, duotinės ir nekintamos kategorijos, kurioms dipukai liko ištikimi. Jie tiesiogiai siejosi su Lietuva, kaip tėvyne ir – dar labiau – kaip tautine valstybe. DP stovyklų išgyvenimai virto socialinės atminties šaltiniu ateinančioms dipukų kartoms. Be to tai buvo patirtis, mokanti gyventi visuomenėje, kuriai iš tikrųjų nepriklausai. Būtent šitokiu gyvenimo modeliu buvo remtasi įsikūrus Jungtinėse Valstijose.

Trečioją išeivijos bangą sudaro dabartinė (pradedant XX a. devintuoju dešimtmečiu) ekonominė imigracija iš Lietuvos, prasidėjusi perestroikos laikotarpiu ir ypač paspartėjusi po nepriklausomybės atkūrimo 1990 metais. Šios bangos migrantai paženklininti *tarybukais*. *Tarybukai* – tai dipukų išrastas terminas atvykstantiems sovietinio režimo paženklinintiems išeiviams žymėti. Šios kategorijos lie-

tuviai susiduria su didžiausiais sunkumais, kadangi nėra įleidę šaknų Amerikoje. Nepaisant to jie sparčiai dalyvauja natūralizacijos ir akulturacijos bei tapimo Amerikos lietuviais procese.

BENDRIEJI IR POLITINIAI INKORPORACIJOS KONTŪRAI

Tiek ne Amerikoje, tiek ir joje gimusių lietuviškos kilmės asmenų įtraukimo bei išitraukimo į plačiąją visuomenę lygmuo priklauso nuo konkrečioje diasporos kultūroje ir pagrindinėje, plačiojoje Amerikos visuomenėje vyraujančių inkulturacijos ir akulturacijos modelių. Dažniausiai inkorporaciją neišvengiamai veikia ekonominės išsivijios ir politinių emigrantų skirtingų bangų ir kartų susidūrimas bei etnopolitinė ir kultūrinė šalies politika.

Atrodytų tinkamiausiu žymekliu inkorporacijos lygmeniui nustatyti būtų „lietuviškumo“ etniškasis parametras. Vis dėlto, taikant etniškumą (kaip „lietuviškumo“ modelį) skirtingoms imigrantų kategorijoms, iškyla keblumų. Ypač jei jis bus naudojamas kaip priklausymo konkrečiai protėvių linijai, t.y. palikuonystei, konkrečios grupės kultūrai ir jos paveldui požiūriu. Žvelgiant į skirtingas kartas, matyti, kaip auga etniškumo įvairovė: užsienyje, o ne Amerikoje, gimusioms kartoms lietuviškumas/etniškumas – tai įtampa, nerimas ir nusivylimas, tuo tarpu gimusiems Amerikoje tai slankus ir svyruojantis dalykas. Etniškumas galėtų ir vieniems ir kitiems tarnauti kaip identiteto politika, tačiau etniškumą akcentuojanti identiteto konstrukcija ne visada tampa identiteto politika, nebent ji būtų identiteto ideologija, grindžiama tikėjimu, kad etninis (tautinis) identitetas (ir galbūt nacionalizmas) – tai „fundamentalus“ ir „natūralus“ dalykas (Basch ir kt. 1994).

Nors pirmoji Lietuvoje gimusių imigrantų karta iš asmeninės patirties žinojo, kas yra tėvynė, ir sėkmingai perdavinėjo etnines arba tautines vertybes ir kultūrą savo vaikams, tačiau antrajai kartai žymiai sunkiau sekėsi perduoti jų pačių neišgyventų ir neapčiuopiamų vertybių rinkinį. Beje, Amerikos kultūrą pastaroji karta pati perdavė savo tėvams. Trečiajai kartai netgi pati etniškumo sąvoka (jeigu ji buvo politiškai korektiška) buvo formuota taip, kad atitiktų vyraujančių Amerikos kultūros ir visuomenės elementų kupiną transnacionalinę schemą.

Gi vėlesnėms kartoms labiausiai tiktų Amerikos airių asimiliacinis etniškumo modelis, kurį išsamiai aprašė britų antropologas Reginald Byron (1999).

Ši asimiliacijos arba inkorporacijos procesą turėtų būti įmanoma lyginti su kitais modernizacijos procesais. Pavyzdžiui, urbanizacijos metu iš kaimo kilusios kartos mėgina naujas miestiškas gyvenimas, kurios dažniausiai gadina tarmę, trauko ryšius su gimtąja bendruomene ir giminės paveldu ir t.t. Vis dėlto skirtumas tarp šių dviejų – asimiliacijos (per akulturaciją) ir urbanizacijos – procesų akivaizdus: pirmasis dažniausiai vaidina reikšmingą politinį vaidmenį identiteto politikos požiūriu. Tuo momentu etniškumo klausimas būna lemiamas.

Galima pateikti pavyzdį, kaip per paskutinįjį XX a. ketvirtį kito Amerikos kultūros politika. XX a. šeštajame ir septintajame dešimtmetyje pilietinių teisių judėjimas ir ypač etninio paveldo „atradimas“ aštuntajame ir devintajame dešimtmetyje privertė suabejoti „tirpstančio katilo“ bei „baltojo be brūkšnelio“ (*unhyphenated White*) kultūriškai homogenizuojančia ideologija (Kelly 2000). Po to radosi ideologinė slinktis, vedusi prie proetninio kultūrinio pliuralizmo, kilusio iš juodaodžių judėjimo, iškėlusio „juodosios garbės“ ir „juodosios galios“ šūkius septintojo dešimtmečio pabaigoje (Glazer 1983; 110). Įkandin prasidėjo dešimtojo dešimtmečio multikultūrizmas.

Nuo to laiko imta plačiai pripažinti, kad kiekvienas amerikietis, nors ir labai akultūruotas, jau privalėtų turėti „etninį tapatumą“, ir kad kiekvienai sukurtai ar atkurtai *ethnie* turėtų būti duota atitinkama „kultūra“ ir „istorija“ (Byron 1999). Net kelioms iš Amerikos imigrantų kilusioms kartoms siūlomas platus „etninių variantų“ pasirinkimas, jos gali rinktis, kurią iš daugybės etninių kilmų akcentuoti. Be to, įmanoma rinktis net visai neįgimtą etninį identitetą. Šitokią identifikaciją lemia ne vien žmogaus kilmė, šitokia identifikacija pagrįsta susitapatimu su grupės vertybėmis, tikėjimais, normomis ir elgesio būdais (Waters 1990; pgl. Kelly 2000), jau nekalbant apie grupės praeitį, kuria naudojamosi, siekiant sukurti etniniais simboliais paremtą paveldą.

Būčiau linkęs tvirtinti, kad greta vyraujančios kultūrinės politikos, kaip anksčiau minėto „lydo-

mojo katilo“, „multikultūrizmo“ ar net į ateitį orientuoto „postetniškumo“, esama dar ir kitų svarbių „statybinių“ karkasų, tinkamų tapatybei konstruoti, todėl į juos reikėtų atsižvelgti. Reikėtų, be kita ko, patyrinėti kasdienes praktikas, ir ypač socialines strategijas ir socialinius tinklus, kuriuose tvirtai įsikūręs laikosi etniškumas. Vertėtų pabrėžti, kad būtent juose vyksta tikrasis lietuviškumo įsivaizdavimas ir konstravimas. Etniškumas perduodamas: dalijantis, atgaminant ir stiprinant. Dar daugiau, etniškumas vartojamas: kaip bendros kilmės mitas, kaip bendras paveldas ir atmintis, ar bent jau kaip stereotipas. Etniškumas net pasirodo prekės pavidalu (ypač tai pasakytina apie paveldą). Pagaliau etniškumas perduodamas laikantis kokių nors požymių (kuriuos „visi laiko“ iš esmės būdingais, pavyzdžiui, lietuviams) platinimo strategijų.

Galima būtų išvardinti mažų mažiausiai keturias Amerikos lietuvių socialines strategijas ir du socialinius tinklus, kurių pradžia – etniškumas.

LIETUVIŠKOS STRATEGIJOS: NUO SIEKIMO ŽŪTBŪT IŠSILAIKYTI IKI IŠSKIRTINUMO

Etniškumas gali būti ir prieglobstis, ir pagalbinė priemonė. Ši strategija itin svarbi kiekvienai išėivių kategorijai; ypač ji tinkama pirmajai atvykėlių kartai. Jai teko verstis temokant tik savo tarmę bei tėvynėje įprasta gyvensena. Jai teko reikalauti paramos iš tai pačiai etninei grupei priklausančių jau įsikūrusių žmonių. Tai kaimynystės ryšiais, kalbos mokėjimu, taip pat etninėje mityboje ir papročiuose atsispindinčio bendro kultūrinio paveldo puoselėjimu pagrįstas etninio išsilaikymo modelis. Galima būtų nurodyti kelis pačius populiariausius to pavyzdžius:

Dalijimasis duonos raugu (*sour bread community*) – tai tėvynėje paliktos tradicinės vietinės bendruomenės gyvensenos pakaitalas. Pasak David Fainhauz (1991; 31), aprašiusio ankstyvąjį išėivių kaimyniškos gyvensenos tarpsnį, „Kelios lietuvių šeimos kartu statydavo didelę krosnį kieno nors kieme, o vėliau visi ja naudodavosi juodai ruginei duonai kepti, lygiai kaip Lietuvoje.“ Panašaus papročio vis dar laikosi neseniai į Ameriką atvykę asmenys, kadangi dalijasi etniniu lietuvišku maistu, ypač

rugine duona, kuri, kaip suvenyras, vežama iš Lietuvos ar gabenama iš lietuviškų bakalėjos krautuvių pačioje Amerikoje.

Talka – populiariausia abipusės pagalbos forma, kuria dažnai naudojasi lietuviai imigrantai, vieni kitiems tiesdami pagalbos ranką, kai reikia nudirbti kokius nors sunkius darbus. Talkos paprotys susijęs su tradicine lietuviška paprotine teise, jis pagrįstas tradicija padėti kaimynams ir teikti kolektyvinę pagalbą.

Kambarių nuomos paprotys užtikrina prieglobstį ir pastogę dažniausiai naujai atvykusiems tos pačios etninės grupės nariams. Šis paprotys kartais apima, o kartais neapima maitinimo ir skalbimo paslaugas, kurias siūlo namų šeimininkai – Amerikos lietuviai.

Padėti ieškoti darbo dažniausiai padeda tos pačios etninės priklausomybės rėmėjas (*sponsor*). Amerikos lietuviai labai smarkiai rėmė po Antrojo Pasaulinio karo iš DP stovyklų atvykusius lietuvių išėivius. Iš dalies tą patį galima būtų pasakyti ir apie dabartinius išėivius iš postkomunistinės Lietuvos: jų paprastai niekas neremia, tačiau dažniausiai padeda rasti darbą.

Vertimas iš anglų kalbos ar į anglų kalbą turbūt yra pati populiariausia pagalbos forma, kuria naudojasi skirtingų išėivijos kategorijų ir kartų žmonės. Tai pasakytina ir apie tuos, kurie dar pakankamai gerai nemoka angliškai, ir apie tuos, kurie jau nesupranta šnekamosios lietuvių kalbos.

Šalia išvardintų kasdienybės praktikų etninė priklausomybė arba „lietuviškumas“ vaidina svarų vaidmenį politinio skambesio socialinėse strategijose kaip etninė emancipacija ar tautiškumo išlaikymo misija. Pagaliau ir etninės endogamijos laikymasis yra labai svarbi strategija.

Jau 1912 metais Lietuvos katalikų federacijos susirinkime atvirai įvardintas interetninės santuokos tariamas pavojus. XX a. ketvirtajame dešimtmetyje skatinta Amerikos lietuvius važiuoti į Lietuvą tinkamos sutuoktinės ar sutuoktinio ieškoti. 1944 metais „Lietuvos vyčiai“, pati didžiausia Amerikos lietuvių asociacija, priėmė nutarimą, kuriuo pasisakyta prieš mišrią santuoką. Toks pat draudimas įrašytas 1949 metais dipukų sudarytoje Lietuvių Chartoje, kurią dipukai ir jų palikuonys laikė kone valstybės konstitucija.

Etninė emancipacija – tai strategija, ypač išryškėjusi steigiant etninę Lietuvos katalikų bažnyčią JAV, kurioje pamaldos vyksta lietuvių kalba. Nėra pasitaikę, kad šitą strategiją būtų palaikę visi iki vieno diasporos tikintieji. Dar daugiau: ji paskatino kurti frakcijas, vos tik pradėjus Jungtinėse Valstijose rasti pirmiesiems lietuviams imigrantams. Kaip pažymi Victoras Greenas (1975; 160-1) savo knygoje *For God and Country*, ši strategija vis dėlto labai tvirtai akcentavo „lietuviškumą“ esmę:

Paprastam lietuvių išeiviui gyventi Amerikos bendruomenėje 1880-1918 metais turėjo būti sunku. Jis atvyko gerai nežinodamas ir neturėdamas didelio noro sužinoti, koks jo etnis tapatumas; vis dėlto netrukus jau stebėjo, o galbūt net dalyvavo aršioje parapijinio lygmenų kovoje tarp kongregacinės autonomijos siekusių lietuvių nacionalistų ir religinės ištikimybės reikalavusių Romos katalikų klerikalistų. Sunku žmogui išlikti apatiškam ar netgi neutraliam, vienai ir kitai stovyklai šaižiai įrodinėjant, kad būtent ji saugo „tikrąjį lietuvišką paveldą“.

Nesvarbu, kurią frakciją išeivis palaikė, – ar nacionalistus, ... ar klerikalistus, – jam vis tiek būdavo išsamiai paaiškinta, kas yra būti lietuviu.

Tautiškumo išlaikymo misija – tai etniškumo arba tautiškumo puoselėjimo, atkartojimo ir išlaikymo strategija, etniškumą ar tautiškumą suprantant kaip kultūrą, kalbą, tradicijas ir paveldą. Minėtoji, 1949 metų, Lietuvių Charta – geriausias tautinio imperatyvo ir tautinės misijos pavyzdys, turėjusi tikti bet kuriam lietuvių išeiviui. Joje išsakmiai teigiama, kad, „siekdamas išlaikyti protėvių Lietuvos Tautą, lietuvis perduoda kultūrą ateities kartoms, kad užtikrintų tautybės amžinumą“ (Budreckis 1976; 116). Šitokio imperatyvo vieningai laikėsi dipukų bangos Amerikos lietuviai. Jį stiprino politiškai motyvuota „moralinė pareiga, visada tenkanti tiems, kuriems pasisekė tuomet, kai kitiems nepasisekė; kadangi vieni išvyko, o kiti to nepadarė, pirmieji privalo vykdyti moralinius įpareigojimus. Dauguma dipukų dėl sovietinės deportacijos prarado gimines ir draugus“ (Gustaitis 1956; 27; pgl.: Budreckis 1982; 198).

Tautiškumo išlaikymo misija iš esmės buvo labai stiprus pareigos ir misijos – moralinės ir pilietinės – jausmas daryti viską, kas įmanoma, siekiant

išlaikyti kultūrą ir išvaduoti Lietuvą nuo sovietinės okupacijos. Aiškiai suvokta, kad Lietuvos kultūriniam paveldui gresia sovietinis režimas. Viena antrosios kartos informantė, pripažindama „šaknų ieškojimo“ svarbą, pabrėžė: „Jaučiuosi priklausanti kartai, iš kurios atėmė paveldą. Klausausi tautinio himno ir verkiu, kadangi mes gimėme čia (JAV) ir praradome ryšį (arba buvome priversti prarasti ryšį) su savo šaknimis“ (Rita).

SOCIALINIAI TINKLAI

Kalbėdami apie etniškumą, privalome užsiminti ir apie lietuvių katalikų bažnyčios parapiją – patį akivaizdžiausią socialinį tinklą. Parapija – tai institucija, gebanti teikti prieglobstį ir aprėpti visą etninį gyvenimą. Jos vaidmuo išliko pats ryškiausias per visą lietuviškosios diasporos istoriją JAV, ypač ankstyvaisiais laikotarpiais. Pasak Fainhauz (1991; 34):

Dar iki 1918 metų pradžios buvo įsteigta apytikriai 1000 lietuviškų tarpusavio pagalbos draugijų, dauguma jų veikė bendrai su parapijomis. Amerikoje išeivių parapija dažnai veikia kaip pagrindas kitoms kultūrinėms ir socialinėms organizacijoms: chorui, teatrui, ansambliams, moterų klubams, maisto kooperatyvams, mokykloms, o kartais net taupomosios kasos ir kredito asociacijoms. Parapija buvo tarsi bendruomenės židinys, jis traukė netgi tuos, kurių nedomino religija.

Literatūroje apie išeiviją plačiai aptarta religija grindžiamų socialinių ryšių svarba, ypač etninė bažnyčia ir jos globojamas, išlaikomasis, stiprinamasis ir tam tikrų sociokultūrinių veiklų reprodukuojamasis vaidmuo, būtinais reikalingas etniam sukibimui ir tapatumui pasiekti. Amerikos lietuvis sociologas Alexas Gedmintas neklysta, pabrėždamas Katalikų bažnyčios, kaip lyderės, vaidmenį ir laikydamas jį svarbiausia, lyginant su tautinėmis draugijomis, organizacine jėga per 130 metų trunkantį lietuvių gyvenimą JAV (Gedmintas 1997). Tik dar viena etninė organizacija – *lietuvių bendruomenė* – įsteigta ir palaikyta beveik tik dipukų pastangomis daugiausia dėl tautinės veiklos, savo mastu ir populiarumu galėtų būti lyginama su parapija. Daugeliui tų, kurie imigravo į JAV po Antrojo Pasaulinio karo, lietuvių bendruomenė buvo mažų mažiausiai tokia pat svarbi, kaip parapija senbuviams.

Nepaisant to, kad postsovietiniai imigrantai linkę užsidaryti savo susikurtuose specifiniuose socialiniuose tinkluose, „savų“ grupėse, aiškiai matyti, kad čia vyksta etninės inkultūracijos į vietinę lietuviakalbę bažnyčią procesas. Vis dėlto abejoju, ar lietuvių bažnyčia (t.y. Amerikos lietuvių parapijos įkurta katalikų bažnyčia) geba įgyti tokios lemiamos svarbos naujai atvykusiesiems asmenims etnizuoti, kaip kad būdavo su ankstesnėmis bangomis ir kartomis. Vis dėlto Kuzmickaitė (2000) tvirtina, kad:

Pradiniame migracijos etape neseniai atvykę ir tėvynėje religijos nepraktikavę lietuviai bažnyčios ir religijos nelaiko labai svarbiu dalyku. Tačiau ... palaiapsniui vietinėje etninėje bendruomenėje jie išmoksta lankyti pamaldas. Kaip ir kitoms etninėms grupėms, ypač Europos katalikams, taip ir naujiesiems lietuvių išeiviams parapija tarnauja kaip išplėstinė šeima, palaiko ir drąsina, užtikrina saugą ir paramą, tiesia tiltus į lietuvišką bendruomenę ir tolyn į plačiąją Amerikos visuomenę.

Ištikimybė ir dalyvavimas kokiose nors etniškoje ar tautinėse socialinėse strategijose rėmėsi ir remiasi Amerikos lietuvių socialinių tinklų įvairove. Dėl to gali kilti intragrupinių ir intergrupinių problemų. Pavyzdžiui, XIX ir XX a. Amerikos lietuviai – senbuviai arba grynoriai – konkuravo su Amerikos lenkais bei su Amerikos airiais, kad įveiktų religinę stigmatizaciją ir pasiektų savo etninės (lietuviakalbės) katalikų bažnyčios statusą. Be to, senbuviai tarpusavyje lenktyniavo, kas geriau platina „tikrąją lietuviybę“, ir nesutarė, kam priklauso teisė vadintis „tikruoju lietuviu“ (plg.: Michalsky 1992). Kaip nors išsiskirti ypač rūpėjo dipukams, ypač susiduriant su „nemokytais“ (kalbančiais tarmiškai, o ne literatūrine lietuvių kalba), „viešąja mąstysena persiėmusiais“ senbuviais bei su naujaisiais atvykėliais iš Lietuvos, kuriems buvo klijuojama sovietų režimo „nukultūrintųjų“ ir „nutautintųjų“ etiketė.

Neseniai iš Lietuvos atvykusiems imigrantams nuolat problemų kelia tėvynėje likę socialiniai pranašumai ir moralinis pasitenkinimas, kadangi daugelis jų apleido arba prarado ryšius su gimine ar šeima, prarado socialinę padėtį ir netgi socialinės apsaugos garantijas. Kaip rodo D. Kuzmickaitės neseniai atvykusių ir Čikagoje apsigyvenusių lietuvių imigrantų tyrimas, pastarieji darbo rinkoje konkuruoja su kitais išeiviais (daugiausia nelegalais iš Rytų

Europos). Šiuo konkrečiu atveju jie net sudaro problemų JAV vyriausybės politikai. Kuzmickaitė (2000) pažymi, kad „naujieji lietuviai“:

<...> kuria tiek nusikalstamus socialinius tinklus, tiek ir giminystės ar draugystės ryšiais grindžiamus tinklus, kurie yra tarsi socialinis kapitalas, užtikrinantis socialinę paramą, informaciją ar naujas išsilankymo strategijas. Taip pat ir tinklus, kertančius etniškumo ribas, siekiant plėtoti tarp kitų etninių grupių iš buvusiojo Sovietinio bloko.

Šie naujieji socialiniai tinklai remiasi bendra komunistinių režimų socialine ir ekonomine patirtimi, jie akivaizdūs darbo rinkoje, pavyzdžiui, „atsidėkujamoji: tu man aš tau“ ekonomika – nepotizmas ir klientelizmas. Dalyvavimas šitokiuose socialiniuose „savųjų“ ar „draugų grupės“ tinkluose užtikrina didesnę atlyginimą, saugesnę darbą, naudą ir pagaliau sėkmingą adaptaciją, kuri padeda išeiviams pasiekti aukštesnę socialinę ir ekonominę mobilumą Amerikos visuomenėje. Vis dėlto svarbu pabrėžti, kad ankstesnės išeivių kartos irgi transplan-tuodavo, t. y. iš tėvynės atsiveždavo socialines patirtis. Tačiau priešingai negu post-sovietinius išeivius, jas naujojoje šalyje pasitikdavo tokie patys ar bent jau labai panašūs socialiniai ryšiai, kurių geriausias pavyzdys yra parapija.

NAMŲ, ŠALIES, TĖVYNĖS ĮVAIZDŽIAI: VIETA IR IDĖJA

Jeigu lietuviškos bažnyčios parapijos ar *lietuvių bendruomenės*, kaip socialinių tinklų, vaidmuo lietuviškumo reprodukcijos ir identiteto formavimosi procesui neabejotinai svarbus, tai lietuvių (Lietuvos) kultūros ir paveldo vietos tame procese klausimas – ašinis. Kitaip sakant, tai yra to, kas „turėtų būti lietuviška kultūra“, įvaizdžiai ir kultūrinės praktikos, kuriomis grindžiamas „lietuviškumo“ sociokultūrinės reikšmės išplėtojimo klausimas. Jis implikuoja kalbos, istorijos, tradicijų ir paveldo pavidalus įgavusių įvaizdžių, naudotinių kaip šalies ir kultūros pavyzdžiai, standartizaciją. Ypač tėvynės normatyvusis įvaizdis – esminis dalykas visoms išeivijos bangoms.

Be abejonės, JAV niekada nebuvo ir nėra vienos standartinės lietuviškos kultūros. Esama kelių Amerikos lietuvių subkultūrų, turinčių savo pačių

sukurtus tėvynės įvaizdžius, kurie priklauso ne tik nuo bangos ar kartos, bet ir nuo asmeninės profesinės sėkmės bei nuo tos kartos įgyto socialinio mobilumo laipsnio. Daugelį įvaizdžių būtų galima vadinti stereotipais.

Pasak mano informantų, pirmosios, senbuvų išėivių bangos palikuonys, konstruodami tėvynės įvaizdį, kone visiškai vadovaujasi senos, nepakanamai išsivysčiusios šalies, krašto (sena kontre) kaimiškuoju ir kartu heroiškuoju romantizmu. Tiesą sakant, šių išėivių protėviai kilę iš buvusios Rusijos Imperijos kaimiškųjų žemių. Tas netrukdo pastarųjų atžaloms Lietuvos žmones įsivaizduoti kaip „tvirtuolius“, tryliktajame amžiuje sukūrusius viduramžių imperiją, Didžiąją Lietuvos kunigaikštystę, ir du kartus per paskutinįjį šimtmetį – 1918 ir 1990 metais – išsikovočius nepriklausomybę nuo Rusijos. Šitoks įvaizdis itin stabilus, ir jo laikosi visos su šia banga susijusios kartos. Jis yra pagrindinis „didžiavi-mosi, kad esu lietuvis“, šaltinis.

Dipukų susikurtas tėvynės ir tėvynainių įvaizdis persmelktas tautinės valstybės nacionalizmu; iš čia randasi „lietuviškumo“, kaip įgimto ir priskirto reiškinio, stereotipas. Jų susikurtas tėvynės įvaizdis yra sukonstruotas iš politinio pabėgėlio tipiškos patirties. Okupuota, kenčianti šalis, palikta Antrojo Pasaulinio karo pabaigoje, skatino juos imtis tautos atgavimo ir jos kultūros išlaikymo misijos. Visai nenuostabu, kad dipukai laikosi nuomonės, jog etniškumas – tai nekintamas reiškinys, susijęs su tėvyne. Tėvynės įvaizdis dažniausiai tiesiog pakylėja jų identitetą, ypač jei tai apgultas tėvynės įvaizdis (Kelly 2000).

Daugelį Amerikos lietuvių tėvynę remti sutelkė josios beveik nepaliaujama viktimizacija. Jų identiteto politika, kuri savaime irgi yra labai galinga socialinė strategija, iš principo remiasi tėvynės, kaip vietos, samprata. Šitokia politika sėkmingai naudota politinėms kampanijoms dėl tėvynės emancipacijos, jos teritorijos atgavimo ir išlaisvinimo vykdyti. Tačiau šiandieninės Lietuvos tikrovė privertė daugelį identiteto politikos šalininkų iš naujo apgalvoti ir perdirbti identitetinius išpareigojimus tiek Lietuvos, tiek ir Amerikos lietuvių vietinėms bendruomenėms.

Namų šalies, tėvynės įvaizdis, kuriuo naudojami postkomunistinių laikų išėivija, kupinas postkolonijinio, transnacionalinio netikrumo ir aiškaus su-

pratimo, kad Lietuva priklauso Rytų Europos regionui, o rusų kalba – tai *lingua franca*. Šie išėiviai labai nervingi ir nejaukiai jaučiasi greta kitų, o jų turimas tėvynės ir Lietuvos žmonių įvaizdis daugeliu požiūriu pabrėžia „unikalią komunistinio režimo patirtį“, kurią įsisavino ir patys išėiviai, ir jų tėvynainiai Lietuvoje.

„LIETUVIŠKUMO“ KULTŪRINĖS PRAKTIKOS

Etniškumo, kaip „lietuviškumo“, reikšmės sociokultūrinio įpavidalinimo klausimas apima ir kasdienę veiklą diasporose, kuriose „lietuviškumo“ tema nuolat ir įvairiausiškai aktualizuojama. Tai ypač akivaizdžiai atsispindi kultūrinėse praktikose, labiausiai akcentuojančiose kultūrą ir paveldą. Mažų mažiausiai dvi lietuviškas kultūrinės ir paveldo praktikas galima būtų laikyti pačiomis ryškiausiomis Amerikos lietuvių aplinkoje.

Pirmoji sietina su kultūros ir paveldo sureikšminimu ir kodifikavimu. „Tikrojo lietuviško paveldo“ klausimą, kartu su klausimu, ką laikyti „tikru lietuviu“, jau nagrinėjo senbuviai (plg.: Green 1975; 161). Būta stiprios paskatos atlietuvinti tuos išėivius, kurie persistengė siekdami atsikratyti „lietuviškumo“. Diskursai apie „prigimtinę teisę į šlovinę lietuvišką paveldą“ pasirodė dar XIX a. pabaigos JAV lietuviškojoje žiniasklaidoje:

Lietuviai neslepia esą lietuviai, kadangi lietuvių tauta praeityje buvo viena iš garbingiausių Europoje. Dabar mūsų pareiga geru elgesiu atgauti prarastą tautos garbę (pagal senąją lietuvišką spaudą, cit. iš: Lukaitis 2000; 18).

Dipukai ženkliai pakylėjo lietuviškos kultūros klausimo svarbą. Jiems *lietuviška kultūra* buvo ir tebėra nekintama vertybė. Daugelis dipukų, pašvęsdami savo asmeninį gyvenimą įvairiausiems lietuviškiems kultūriniais projektams ir praktikoms, kaip antai 36 tomų universaliosios lietuviškos enciklopedijos užbaigimui ir išspausdinimui gimtąja kalba Bostone, prisidėjo prie *lietuviškos kultūros* puoselėjimo.

Išlaikyti *lietuvišką kultūrą* skatino du politiniai motyvai. Pirmiausia pačių dipukų turėtas politinių pabėgėlių statusas. Šį motyvą, be to, dar stiprino

sovietinės okupacijos Baltijos šalyse nepripažinimo politika, kurios laikėsi JAV. Dažnas okupuotos, vadinasi, represuotos ir beteisės lietuvių tautos ir jos kultūros minėjimas pelnė politinį pripažinimą Jungtinių Valstijų vyriausybėje. Ši aplinkybė politiniu požiūriu motyvavo lietuvišką kultūrą tapti Jungtinėse Valstijose šiuo tuo daugiau, negu tik viena iš daugelio etniškųjų kultūrų „amerikietiškoje svajonėje“, ir įgyti „oficialų“ ir „prestižinį“ įvaizdį.

Taigi, nepaisant vyraujančio „lydomojo katilo“ kultūrinės politikos, kurios Jungtinės Valstijos laikėsi po Antrojo Pasaulinio karo, lietuviška etiketė suteikdavo moralinio ir kultūrinio prestižo. Tai ypač motyvavo vidurinėsios klasės Amerikos lietuvių inteligentiją, ištikimai dirbančią pasiaukojantį, charizmatinį ir misionierišką darbą, siekiant amžiams išsaugoti perkeltąją lietuvišką kultūrą. Intelligentija ėmėsi atsakomybės mokyti jaunąją kartą ir reprodukuoti kultūrą etninėse mokyklose bei organizacijose. Kilo neatidėliotina reikmė peržvelgti ir sukoduoti lietuviškos kultūros paveldą, privalantį atsispindėti etniškumo pamokas lankančių vaikų vadovėliuose, specialiose etninėse mokymo programose ir literatūroje. Etninėse lietuviškose mokyklose naudoti iki Antrojo Pasaulinio karo išleisti lietuviški vadovėliai. Pokariniai – sovietiniai (tarp jų ir lietuvių kalbos) vadovėliai jau nekalbant apie sovietinės Lietuvos gaminius, Naujajame Pasaulyje atrodė arba beverčiai, arba politiškai „klaidingi“.

Diasporoje vykdomam lietuviškos kultūros išsaugojimui ir puoselėjimui bėdų kėlė kultūros perkūrimo ir priderinimo prie naujų standartų problema. Kadangi kilo reikmė perkeltąją kultūrą patalpinti į nuolatinius fiksuotus rėmus, kitaip tariant, ją sunorminti, dipukai ambicingai ėmėsi kurti sovietinės lietuvių kultūros alternatyvą, siūlydami įvesti gatavą, kultūros reikšmingumą akcentuojantį, kodą. Geras pavyzdys – Danutės Brazytės Bindokienės knyga *Lithuanian Customs and Traditions/Lietuvių papročiai ir tradicijos* (1989) – vienas iš daugelio kultūrinių projektų, kuriame vyrauja lietuviškos kultūros sureikšminimas. Knygos tekstas (dvikalbis, paraleliai lietuviškai ir angliškai parašytas) skirtas pasaulio lietuvių jaunimui, kad išmoktų „savo tautos tradicijų“ ir naudotųsi kaip vadovėliu etninės mokyklos pamokose. Kaip ir

kituose šios rūšies sureikšminamuosiuose projektuose ir praktikose, vadovėlyje keliamas klausimas: kur glūdi tautiškumo esmė? Šis savo ruožtu kelia kitą klausimą, grynumo ar užterštumo, autentiško dalyko ar skolinio klausimą. Šios priešpriešos buvo ir liko labai svarbios diasporos inteligentams, užsitikrinusiems teisę projektuoti „tikrą lietuvišką“ kultūrą ir manipuliuoti ja identiteto politikoje.

Iš dipukų bangos kilusios kartos, tiesą sakant, monopolizuoja visą „tikrojo lietuviškumo“ sritį. Jie kaltina su senbuvių banga susijusius Amerikos lietuvius už tai, kad jie nerodo „tikro lietuviškumas jausmo“ (Gedmintas 1989, pgl. Kelly 2000; 74). Dipukų požiūriu, naujausioji lietuvių imigrantų karta, tarybukai išsiskiria iš kitų Amerikos lietuvių „kultūros neturėjimu“ (juo labiau tas pasakoma ir apie moralę), t.y. neturintys „paveldėtos ir tikros lietuviybės“. Dar daugiau: manoma, kad tarybukai pradado tam tikras turėtas „lietuviškas“ savybes ir „užsiteršė“ komunistine kultūra. Beje, netgi kai kurie naujausieji į lietuvišką kultūrą orientuoti projektai, kuriuos Amerikoje įgyvendina patys pažangiausi tarybukai, pavyzdžiui, lietuviška televizija Čikagoje, paženklinanti nemenka doze esencialistinės lietuviškos kultūros perteikimo, kuris kyla iš dipukų įvestų lietuviškos kultūros kodavimo standartų.

Antroji akivaizdi lietuviškos kultūros ir paveldo praktika Amerikoje akcentuoja išlaikytųjų ir primtųjų elementų kultūrinį brikoliažą. Akivaizdu, kad daugeliui Amerikos lietuvių tradicinės etninės kultūros praktikos, kaip antai kalbos ar kultūrinio paveldo išlaikymas, – nėra tokie svarbūs, lyginant su dabartiniais „tautiškumo praktikavimo“ būdais, kaip, pavyzdžiui, tautiniai festivaliai, tautinių artefaktų parodos, ruošimas ir vaišinimasis lietuviškais valgiais, renginiai tautiniuose klubuose bei tautinių vietų priežiūra (sakykim, lietuvių kapinių, tautinių paminklų ir pan.).

Iš šių kultūrinių veiksmy labiausiai matyti, kaip „lietuviybę praktikuoja“ Amerikoje gimusios kartos. Šios praktikos tikrai nesiekia ką nors sureikšminti, jose daugiau pabėžiamas iš „tautinės ar etninės kultūros“ repozitoriumo paimtų, vadinasi, etniškumu ar tautiškumu „įkrautų“ dalykų vartojimo brikoliažinis pobūdis. Išlaikyti etninės kultūros elementai įtraukiami į modernias naracijas ir verčiami pla-

čiosios Amerikos visuomenės galvosenos srautui priklausančiomis kultūrinėmis prekėmis. Kultūrinis brikoliažas vyksta kuriant naujas reikšmes nusistovėjusioms etninės/nacionalinės kultūros formoms, tokioms, kaip giminystė, kalba, artefaktai, vizualiosios-virtualiosios reprezentacijos, naracijos ir net tautiniai stereotipai. Negalima sakyti, kad kultūrinio brikoliažo metu kas nors (iš naujo) atrandama ar išrandama, tačiau šis reiškinys atliepia amerikietišką kultūrinio pliuralizmo ir daugiakultūriškumo kultūrinę politiką ir iš tikrųjų padeda ją įsisavinti. Daugiakultūriškumas įteisina etnines praktikas, pavyzdžiui, etninį lavinimą bei daugybę visuomeninių renginių ir atvirų diskursų identiteto, atminties ir paveldo tema.

Šiandien Amerikoje tam tikra prasme etniškumas palaikomas, tai netgi mados dalykas. Etninės identifikacijos, išreikštos žodžiais „proud to be Lithuanian“ (didžiuojuosi, kad esu lietuvis) arba „I am American first and Lithuanian always“ (pirmiausia, esu amerikietis, o lietuvis – visada) kartu su vienu kitu lietuvišku žodeliu ar fraze: „labas“; „sveiks, kaip tau?“ – tai kultūrinio brikoliažo pradžia. Šiai praktikai taip pat priklauso domėjimasis šeimos genealogija, kas skatina siekimą susirasti etnines šaknis, kol pagaliau baigiasi etninėmis piligrimystėmis į Lietuvą, kaip tėvynę (arba kaip protėvių žemę). Materialūs daiktai, kuriuos žmonės laiko priklausančiais etniniam ar nacionaliniam repozitoriumui, naudojami privatiems namams ir bendruomenių salėms puošti. Jie dažniausiai kaip relikvijos saugojami, sudėti į tautines skrynias. Itin populiarūs tradiciniai lietuviški liaudies meno dirbiniai, ypač medinės skulptūros ir gintaro papuošalai. Kita vertus, etniniai lipdukai ant automobilių ar prie drabužio segami ženklukai tarnauja kaip ženklai, rodantys, kad savininkas „praktikuoja lietuviybę“. Tačiau vis dėlto patys populiariausi „lietuviškumo praktiko“ būdai – tai etniniai sąskrydžiai, kurių metu valgomi lietuviškos virtuvės gaminiai, skamba lietuviška muzika ir vyksta šokiai.

* * *

Apibendrinant būtų verta pabrėžti, kad etniškumo arba lietuviškumo, lietuviškos kultūros ir paveldo klausimas – tai vienas ir, beje, sunkiai dalo-

mas reiškinys, priklausantis lietuviškajai temai, kuria diasporose įvairiai manipuluojama ir kuri skirtingai artikuliuojama, suteikiant jai vis kitokias prasmes. Klausimas pakankamai erdvus, kad apimtų ir vertinimus, kuriuos formulavo skirtingos Amerikos lietuvių bangos ir kartos, ir kovas, kurias jos tarpusavyje kovojo. Ypač dėl padėties ir prestižo, kuri „lietuviškumas“ teikia socialinėms strategijoms bei kultūrinėms praktikoms ir lietuviybę nešantiems asmenims. „Lietuviškumas“ – tai etninio sukibimo strategijų platforma ir identiteto politika. „Lietuviškumas“ išryškėja kaip simbolinio kapitalo, moralinės motyvacijos ir kultūrinių projektų depozitoriumas arba tiesiog sandėlis. Dėl „lietuviškumo“ buvo ir tebėra kovojama, teisę į jį ginčijant įsišaknijimo Amerikos bendruomenėje, išsilavinimo ir etninės kalbos grynumo bei kultūrinio paveldėjimo, o taip pat priklausymo katalikų bažnyčiai bei dalyvavimo etninėse organizacijose pagrindu.

Amerikos lietuvių senbuviai pabrėžia etninį paveldą. Jų dėmesys protėvių žemėms daugiau išreiškiamas siekiu atrasti „šaknis“. Senbuviai dažniausiai atidžiai nagrinėja giminystės ryšius ir konkretaus laikotarpio, kuomet jų giminaičiai išvyko iš Lietuvos, „protėvių“ lokalinę etninę kultūrą. Senbuvius dažnai domina Lietuvos folkloras ir liaudies papročiai, taip pat senovė ir pagaliau etninė piligrimystė „Lietuvos pamatyti“.

Dipukų kategorijai priskirtini Amerikos lietuvių „lietuviškumą“ verčia į lietuviybę ir ją akcentuoja kaip pasiaukojantį tautiškumą; juos stulbina akivaizdžiai jų patiriamas prieštaravimas tarp idealizuojamos lietuviybės ir jos realizavimo praktikos. Kadangi dipukų inkulturacijoje labiausiai pabrėžtas tarpukario Lietuvos, kaip tautinės valstybės, kultūros paveldas, jie ir yra didžiausi Lietuvos ir kultūros idealizuotojo įvaizdžio nešėjai. Šis įvaizdis kontrastuoja su modernios postsovietinės Lietuvos paveikslu, kuris akivaizdžiai primena sovietinę gyvenimą ir rutiną, jau daugelio Lietuvą lankiusių žmonių matytą ir net asmeniškai išmėgintą. Nepaisant viso to ir nepaisant „post-etninės“ Amerikos tikrovės, dipukai tebėra patys tvirčiausi lietuviškojo nacionalizmo nešėjai visoje lietuviškoje diasporoje. Vien jau dipukų asmeniniai gyvenimai ir namai sudaro ištisą milžinišką tautinio pasididžiavimo sim-

bolių ekspoziciją. Jie labai gerai dera prie lietuviškojo patriotizmo, kurį dipukai ir su jais susiję Amerikos lietuviai laiko savo normatyviaja diasporos ideologija.

Postsovietiniais laikais į Ameriką imigravusiųjų „lietuviškumo“ sampratoje ir strategijose dažniausiai pabrėžiami du dalykai – kalba ir katalikų bažnyčia, kaip patys svarbiausi ir akivaizdžiausi identiteto šaltiniai. Pažymėtina, kad jų bendra sovietinė patirtis, kaip ir jų priklausymas sovietinės Lietuvos socialiniams tinklams bei dalyvavimas kultūrinėse praktikose, neabejotinai vaidina svarbų vaidmenį, išskiriantį juos iš visos lietuviškosios diasporos. Nors jie naudoja etniškumo apibrėžtas socialines strategijas ir tinklus (ypač etninės bažnyčios parapiją) ir mėgsta etninius sambūrius, kuriuose praktikuojama brikoliažinė *lietuviška kultūra*, vis dėlto jie laikosi „savųjų“ grupėse. Šios kuriamos remiantis postsovietinę išėiviją vienijančiu bedarbio ir imigranto, netgi nelegalo, statusu. „Savųjų“ grupių nariai dažniausiai palaiko stiprius ryšius su tėvynėje liku-

siais draugais ir giminaičiais. Daugelis kursuoja tarp Lietuvos ir JAV, tai ten, tai čia užsiimdami verslu. Daugelis puoselėja skirtingus identitetus. Jų „lietuviškumas“, rodos, globalizuotas, jį galima būtų vadinti pasaulio lietuvių lietuvių. Ji ne tik išvietinta ir nušaknijusi, ji, tiesą sakant, situacinė. Susidūrę su priklausymo, buvimo kieno nors nariu ar dalimi problema, vėlyviausiajai emigracijos bangai priklausantys lietuviai dažniausiai puola į frustraciją ir jaučiasi atsidūrę neapibrėžtoje situacijoje. Neapibrėžtumo iš tiesų nemaža abiejuose okeano krantuose: ir diasporiniame gyvenime JAV ir taip pat giminaičių bei draugų gyvenime Lietuvoje. Šitoks neapibrėžtumas trukdo siekti lietuviškos kultūros ir paveldo vienovės ir į pirmą vietą kelia išlikimo ir karjeros strategijas. Jos nebūtinai dera prie etniškumo ir tautiškumo reikalų, kaip kad buvo ankstesniųjų laikotarpių imigrantams, kurie orientuodavosi į tas pačias šaknis ir tikėjimą turinčias grupes (senbuvius) arba į labiau už viską tautą pabrėžiančias veiksmo grupes (dipukai).

LITERATŪRA:

Basch, Linda, Glick Schiller, Nina, Blanc-Szanton, Cristina, eds. 1994. *Nations unbound: transnational projects, postcolonial predicaments, and deterritorialized nation-states*, New York: Gordon and Breach Science Publishers.

Baskauskas, Liucija. 1981. 'The Lithuanian Refugee Experience and Grief', *Immigration and Migration Review* 15(1), 276–91.

Brazyte Bindokiene, Danute. 1989. *Lietuvių Papročiai ir Tradicijos Išeivijoje. Lithuanian Customs and Traditions*. Chicago: Lithuanian World Community, Inc.

Breckenridge, Carol and Appadurai, Arjun. 1989. „On Moving Targets”, *Public Culture* 2(1): i-iv.

Bodnar, John. 1987. *The Transplanted. A History of Immigrants in Urban America*. Bloomington: Indiana University Press.

Budreckis, Algirdas. 1976. *The Lithuanians in America 1651–1975. Chronology & Fact Book*. Oceana Publications, Inc., Dobbs Ferry, New York.

Budreckis, Algirdas. 1982. 'Reluctant Immigrants: The Lithuanian Displaced Persons'. In Cuddy, Dennis L., ed. *Contemporary American Immigration*, Twayne Publishes, 173–205.

Butenas, Vladas, ed. 1977. *Pensilvanijos angliakasiu Lietuva*. Chicago: Lithuanian Library Press, Inc.

Byron, Reginald. 1995. „European Identities Transplanted Across the Atlantic“, *Ethnologia Europaea* 25, no. 1.

Byron, Reginald. 1999. *Irish America*. Oxford University Press

Castells, Manuel. 1997. *The Power of Identity*. Blackwell.

Ciubrinskas, Vytis. 2003. "Identity and Heritage of Lithuanian-Americans from an Anthropological Perspective". In Craith, M.N.; Kockel, U., eds. *Communicating Cultures*. Berlin & London: LIT Verlag. P. 68–82.

Ciubrinskas, Vytis. 2005. "Lithuanian Transnationalism: Constructed, Imagined and Contested Identity of Lithuanian Americans". In *Beginnings and Ends of Emigration. Life without Borders in Contemporary World*. The Lithuanian Emigration Institute, Vytautas Magnus University: Versus Aureus. P. 33–50.

Clifford, James. 1997. *Routes: Travel and Translation in the Late Twentieth Century*. Harvard University Press.

Connor, Walker. 1994. *Ethnonationalism: the Quest for Understanding*. Princeton: Princeton University Press.

Eidintas, Alfonsas. 1987. „Lithuanian Immigrants in America and the Lithuanian National Movement Before 1914“, *Journal of American Ethnic History* 6, no. 2.

- Fainhauz, David. 1977. *Lithuanians in Multi-Ethnic Chicago until World War II*. Chicago: Lithuanian Library Press & Loyola University Press.
- Fainhauz, David. 1991. *Lithuanians in the USA. Aspects of Ethnic Identity*. Chicago: Lithuanian Library Press, Inc.
- Gedmintas, Aleksandras. 1982. „Cultural Components of Ethnic Identity retention among Binghamton, New York Lithuanians“, *Lituanus*. vol 28, No. 3.
- Gedmintas, Aleksandras. 1997. „Lithuanians“. In Levinson, D., Ember, M., eds. *American Immigrant Cultures Builders of Nation*. vol. 2. New York: Simon & Schuster Macmillan.
- Girnius, Kestutis. 1993. „Kas tas ‚tikras lietuvis‘“, *Atgimimas* 7: 3
- Glazer, Nathan. 1983. *Ethnic Dilemmas 1964–1982*. Harvard University Press.
- Green, Victor. 1975. *For God and Country: The Rise of Polish and Lithuanian Ethnic Consciousness in America 1860–1910*. Madison: State Historical Society of Wisconsin.
- Gupta, Akhil; Ferguson, James, eds. 1992. *Culture, Power, Place. Explorations in Critical Anthropology*. Duke University Press.
- Gustaitis, Rasa. 1956. „The Lithuanian Displaced Person in America“, *Lituanus*, No. 1.
- Hill, Jonathan and Wilson, Thomas. 2003. „Identity Politics and Politics of Identity“, *Identities: Global Studies in Culture and Power*, 10:1-8.
- Hollinger, David A. 1995. *Postethnic America: Beyond Multiculturalism*. BasicBooks, A Division of HarperCollins Publishers.
- Kavoliunas, John. 1994. „Lithuanian-American Population Growing, Becoming more Geographically Dispersed“, *Lituanus*. vol. 40, No. 2.
- Kelly, Mary E. 2000. „Ethnic pilgrimages: People of Lithuanian Descent in Lithuania“, *Sociological Spectrum*, 20: 65:91.
- Kuzmickaite, Daiva. 2000. *Naujieji lietuviai imigrantai Cikagoje 1988–2000* (Recent Lithuanian Immigrants in Chicago, 1988–2000). Abstract of the Ph.D. Thesis in Sociology. Kaunas: Vytautas Magnus University.
- Michalsky, Thomas A. 1992. „The National Consciousness among Lithuanian Emigrants to the United States at the Ending of the 19 th and Early 20 th Century“. In *Lietuviu Atgimimo Studijos* 4. Vilnius: Lietuvos Istorijos Institutas.
- Sidrys, Raimundas V. 1996. „Lithuanians on Lithuanian Americans“, *Observer no.1&2*: 4-9.
- Van Reenan, Antanas. 1990. *Lithuanian Diaspora, Konigsberg to Chicago*. Lanham, MD: University Press of America
- Waters, Mary C. 1990. *Ethnic Options: Choosing Identities in America*. Berkeley: University of California Press.
- Weber, Eugen.. 1976. *Peasants into Frenchmen. The Modernization of Rural France 1870–1914*. Stanford, Ca.: University Press.

SUMMARY

TRANSNATIONAL LITHUANIANNES: IDENTITY AND HERITAGE IN DIASPORA

The aim of the article is to delineate contours of certain social strategies, images and discourses as well as cultural practices related to the Lithuanianness, as culture and heritage imagined, constructed and contested in and among different waves and generations of the Lithuanian-Americans.

The period, the wave of immigration, the way it happened and in particular the rooted-ness in the American soil are basic markers for a distinct pattern of Lithuanianness to be recognized. Any one of these patterns falls into the ascription of a certain social strategy, ideology and politics of identity and is motivated and re-enforced by ‘symbolic capital’ taken from ‘repository’ (Castells 1997) of national or ethnic heritage. Consequently, the Lithuanian heritage gains its meaning as well as any item of the national ‘repository’ becomes imagined, (re) constructed and circulated differently among at least four generations of the Lithuanian descendants, who started to settle in the United States in

1860’s as economic immigrants, continued in the late 1940s as political DPs (who have moved from displaced person’s camps in Germany) and do continue up to the recent wave of post-Soviet Lithuanian immigration.

Lithuanianness as ethnicity can operate as shelter and aid. This is a strategy of particular importance for the each category of the Lithuanian immigrants. It is a sort of model for ethnic subsistence, based on neighborhood ties, as well as on shared language skills and also on an appreciation of common cultural heritage in terms of ethnic foods and customs. Ethnic emancipation is a strategy especially evident during the establishment of the ethnic Lithuanian Catholic Church with service in Lithuanian although all believers in the diaspora never supported such a strategy. Nationalist mission is a strategy of cherishing, perpetuating and retaining ethnicity/nation-ness in terms of culture, language, traditions and heritage. The Lithuanian Charter of 1949 is the best example of the nationalist

imperative and mission, applicable to any Lithuanian in exile “to pass on the culture to future generations to insure the eternal nature of his nationality”

The parish of the Lithuanian Catholic Church is the most visible social network in the case of ethnicity. The role of the parish to shelter and embrace ethnic life, is most visible through the whole history of the Lithuanian diaspora in the US, in particular in its early stages. Only one other ethnic organization – the Lithuanian Community, (*Lietuvių bendruomenė*) founded and maintained almost entirely by DPs, primarily for nationalist activities, could be compared in scale and popularity with the parish. For many that immigrated after World War II, the Lithuanian Community was at least of equal importance as was the parish to old-timers.

The social networks of the post- communist immigrants are based on common social and economic experience of the Communist regimes, visible in the job market, such as the economy of favors, nepotism and clientalism. Participation in such social networks ‘of their own’ or ‘groups of friends’ is a source of higher salaries, more secure jobs, benefits, and finally, means of successful adaptation, helping immigrants to achieve higher social and economic mobility in American society. Earlier generations of immigrants also transplanted their social experiences from the home country, but unlike new immigrants, they were met by, and exposed to, the same or, at least, very similar social bonds in the new country, where the parish stands as the best example.

The most critical issue along all waves of immigration is a normative image of home country. Old-timer’s wave of immigration is overwhelmingly guided by rural and heroic romanticism of the old underdeveloped country. Their image of the people of this country is that of a ‘strong’ people who founded a medieval empire, the Grand Duchy of Lithuania and regained independence from Russia twice during the last century, in 1918 and in 1990. It is also the main source of being ‘proud of being Lithuanian’. The DPs image of the home country was constructed from the typical political refuge experience. The occupied and suffering country, left behind at the end of the World War II, encouraged them to take on a mission of regaining nation and retaining its culture. For the post-Communist newcomers, the image of the home country is full of postcolonial transitional uncertainty,

with a clear understanding that Lithuania belongs to the Eastern European region with Russian as *lingua franca*. They are very self-conscious, and their image of the home country and Lithuanian people is in many ways focussed on the ‘unique-communist regime – experience’ as possessed by the immigrants themselves and their compatriots in Lithuania.

The question of sociocultural production of meaning of ethnicity implies praxis of everyday life in diasporas, where manipulation of the Lithuanianness takes place. At least two Lithuanian cultural and heritage practices could be defined. The first involves the essentialisation and codification of culture and heritage. Discourses on the issue of ‘birthright to glorious Lithuanian heritage’ already appeared in the Lithuanian newspapers published in the US at the end of the nineteenth century. The issue of the Lithuanian culture was altered significantly by DPs. The perpetuation of the notion of occupied, and thus repressed and deprived, Lithuanian nation and its culture gained political acceptance within the US government. It gave political motivation for Lithuanian culture in the US to become more than one of many ethnicity cultures within the ‘American dream’, and to acquire a ‘public’ and ‘prestigious’ image. So, despite the predominant ‘Melting Pot’ cultural politics of the US during the post World War II period, the Lithuanian label held moral and cultural prestige.

A second visible Lithuanian cultural and heritage practice in America invokes a cultural bricolage of retained and adopted elements. Cultural bricolage is conducted by creating new meanings for national/ethnic cultural forms of kinship, language, artifacts, visual-virtual materials, narratives and stereotypes. Ethnic identifications phrased as “Proud to be Lithuanian” or ‘I am American first and Lithuanian always’ along with a few catchwords or phrases in Lithuanian are starting point in practicing cultural bricoleur. An interest in family genealogies, which is usually strongly related to an interest in finding ethnic roots and eventually ends up in ethnic pilgrimages to Lithuania as a homeland (or the land of ancestors), also belongs to that practice. Material objects, which are supposed to belong to the ethnic/national repository, are used for decoration of private homes and public halls, usually enshrined by ethnic shrines.

Įteikta 2005 10 10

Pateikta spaudai 2005 10 29

Sociologijos katedra,
Socialinių mokslų fakultetas,
Vytauto Didžiojo universitetas,
VDU Socialinės antropologijos centras